

Sociaal-democratie anno 2004 (2)

Het dilemma van de Barmhartige Samaritaan

HARRY VAN DALEN

Een van de grote economen van de achttiende eeuw — Thomas Malthus — heeft de economische wetenschap ooit de naam van een *dismal science* gegeven. Hij voorspelde doem en verdommenis voor het Engeland van zijn tijd omdat de bevolking altijd en immer sneller zou groeien dan de draagcapaciteit van de Britse aarde. Wat Malthus onderschatte was de menselijke creativiteit om meer te produceren met minder middelen. Het vermogen om technische vooruitgang te onderschatten is sinds zijn tijd een eigenschap waar wetenschappers en beleidsmakers van allerlei pluimage herhaaldelijk onder gebukt gaan.¹

Een zelfde zwaarmoedigheid lijkt momenteel ook over de zieners en doeners van Nederland neergedaald. Nederland verwordt tot een renteniersnatie, de AOW zal niet betaalbaar blijken, de productie wordt naar het buitenland verplaatst, en de toestroom van immigranten is het buskruit voor een multicultureel drama. Voeg daarbij het Lissabon-akkoord dat welhaast geschreven lijkt door Ratelband-economen — succes is immers een keuze — en men ziet een hele hervormingsagenda voor zich ontvouwen waar het kabinet Balkenende zich keurig aan houdt.

Over de auteur Van Dalen is verbonden aan het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI), Den Haag en Sociaal-Economisch Onderzoek BV van de Erasmus Universiteit Rotterdam en het Tinbergen Instituut

Noot Zie pagina 33

Europa moet de meest dynamische economie in de wereld zijn in het jaar 2010 en een van de implicaties van deze doelstelling is dat de gemiddelde Europese werknemer vijf jaar langer moet doorwerken. Het afschaffen van de fiscale subsidiëring van het prepensioenstelsel is in dat licht een logisch gevolg. Het zijn allemaal reële problemen, maar zijn de gekozen oplossingen ook de best denkbare? Om die vraag goed te kunnen beantwoorden moeten we teruggaan naar de kern van het probleem waar Balkenende mee worstelt.

KERN VAN HET PROBLEEM

Het gaat in de kern om het aloude dilemma van doelmatigheid versus rechtvaardigheid. Bij deze afruil tekenen zich twee culturen af. Nederlanders, en Europeanen in het algemeen, hebben een andere houding ten aanzien de verdeling van eigen en sociale verantwoordelijkheden dan Amerikanen. Sociale bescherming staat hoog in het vaandel geschreven van Europeanen, en Nederlanders in het bijzonder. Nadeel van deze houding is dat maatschappelijke problemen vaak als het exclusieve terrein van de overheid worden gezien. De eigen verantwoordelijkheid inzake maatschappelijke problemen is ver te zoeken.

Eigen verantwoordelijkheid is daarentegen sterker ontwikkeld bij Amerikanen. Die verschillen in cultuur komen ook tot uitdrukking in een recente enquête: Amerikanen schrijven succes

grotendeels toe aan eigen handelen en niet zozeer aan toeval, terwijl Europeanen precies het omgekeerde beweren. En ook over de compassie voor pechvogels lopen de meningen sterk uiteen: op de vraag of mensen die beneden de armoedegrens leven lui zijn, antwoordt driekwart van de Europeanen 'nee', terwijl 60 procent van de Amerikanen dit wel als luiheid zien (Alesina et al., 2001).

Het is op het oog een wonderlijke tweedeling omdat sociale bescherming en doelmatigheid in theorie goed samen kunnen gaan. Wie onderneemt, wie innoveert neemt risico. Wie voor een studie of een carrière kiest neemt ook risico omdat voor velen het vooraf niet duidelijk is welk vak of beroep hen het beste ligt. Een sociale verzekering herverdeelt inkomen van de gelukkigen naar de pechvogels en damt op die manier het risico op het inkomensverlies als gevolg van een 'verkeerde' beroeps- of studiekeuze in. Sociale bescherming over een mensenleven werkt in twee richtingen. Allereerst is er het verzekeringseffect — de onzekerheid in het leven wordt weggenomen — en daarnaast is er het ondernemerseffect — omdat de onzekerheid wordt weggenomen durft men meer risico te accepteren en bereikt men een hoger (levens)inkomen. Daar geniet niet alleen de 'ondernemer' van maar de gehele groep van verzekerden (Sinn, 1996). In theorie zou de verzorgingsstaat dus juist een ondernemende samenleving moeten oproepen en met een dergelijke maatschappij vallen de meeste zwarte voorspellingen te voorkomen.

De praktijk van de verzorgingsstaat is echter anders. De problemen van de overheid zijn vele malen groter omdat de overheid vaak als verzekeraar optreedt voor risico's die een mensenleven bepalen. Wat het nog moeilijker maakt: de overheid zal er altijd zijn, hetgeen de indruk bij burgers wekt dat ze met een barmhartige Samaritaan te maken hebben die niet failliet kan gaan. Het grote gevaar van een royale en barmhartige verzorgingsstaat is dat burgers als het ware 'hospitaliseren', men toont geen eigen verantwoordelijkheid voor het eigen lot en men maakt zich te sterk afhankelijk van de overheid. Nobelprijswinnaar James Buchanan (1975) heeft dit pro-

bleem van de verzorgingsstaat geschetst in wat hij noemde 'het dilemma van de Barmhartige Samaritaan'.

Het dilemma is namelijk dat de Samaritaan (lees: overheid) goed wil doen door de ongelukkigen te helpen, maar deze goedheid wordt misbruikt door burgers, door bijvoorbeeld niet te werken of te sparen voor de mindere tijden. De naïeve Samaritaan wordt als het ware uitgekleed. De oplossing is volgens Buchanan dat de Samaritaan allereerst moet herkennen dat er een spelletje met hem wordt gespeeld en uit strategische overwegingen een gedragsregel moet bedenken waar hij zich altijd aan moet houden. Het voordeel van zo'n regel is dat hij niet in de verleiding komt om voor ieder specifiek geval op maat gesneden hulp te bieden, want als de burger doorheeft dat de overheid de beurs opentrekt dan gedraagt hij of zij zich ook afhankelijk.

Buchanan betitelde daarom de beoogde zelfbinding van de overheid als 'strategische moed'. Door die moed veranderen de verwachtingen en het gedrag van burgers ten faveure van diezelfde overheid. Het aardige van dit dilemma is dat beide spelers door hun gedrag te veranderen beter af zijn: de burger door eigen verantwoordelijkheid te tonen door meer te sparen en te werken en de overheid door vast te houden aan een zelf opgelegde regel waardoor het overheidstekort niet uit de hand loopt. Met die oplossing verbindt de overheid doelmatigheid (burgers tonen meer initiatief) en rechtvaardigheid (een vangnet voor pechvogels blijft bestaan).

Nu is het model van Buchanan slechts een middel om na te denken over de relatie tussen staat en burger. De reden om deze relatie zo scherp neer te zetten zal ongetwijfeld te maken hebben gehad met de omstandigheid dat Buchanan dit essay schreef in wat hij zelf betitelde als zijn zwartgallige periode. Een belangrijk praktisch onderdeel is echter nog niet opgelost, namelijk *hoe* luidt de regel precies waarmee doelmatigheid en rechtvaardigheid met elkaar in overeenstemming worden gebracht? Welke gedragsregel kan de overheid te allen tijde vasthouden?

Strategische moed klinkt aardig maar het beleid zal uiteindelijk toch op een inhoudelijke keuze gestoeld moeten zijn. Kortom, hoe ziet met andere woorden de strenge doch rechtvaardige overheid eruit? Om de politieke discussie te duiden wil ik gebruik maken van twee archetypen in politiek en beleid die op verschillende wijze met het dilemma van de Samaritaan omgaan: de Meritocraat en de Egalitarist. Beiden huldigen als stelregel dat iedereen gelijke kansen in het leven moet kunnen genieten en beiden leggen sterk de nadruk op eigen verantwoordelijkheid, maar zij verschillen wezenlijk in de benadering van het helpen dragen van eigen verantwoordelijkheid.

DE MODERNE MERITOCRAAT

De Meritocraat is strikt genomen de figuur die kiest voor kwaliteit. Dat is hard voor wie zijn zinnen heeft gezet op bijvoorbeeld een carrière als violist bij het Concertgebouw, de kwaliteitsdrempel niet haalt en dan op zoek moet naar een andere baan of carrière. Uiteindelijk leidt dit in de gedachtenwereld van de Meritocraat ertoe dat mensen in banen en functies terechtkomen waar hun kwaliteiten het beste tot hun recht komen. De welvaartswinsten ontstaan doordat de comparatieve voordelen van iedereen in de samenleving volledig tot hun recht komen.

Het principe om iemand te waarderen en belonen op zijn merites heeft grote gevolgen op allerlei terreinen. Op het terrein van immigratie en integratie mogen mensen Nederland binnenkomen voor korte perioden zolang zij de taal binnen hun vakgebied spreken en waarde toevoegen. Blijven zij hier langer of permanent dan behoren bepaalde standaarden dwingend opgelegd te worden. Diversiteit in kennisontwikkeling kan immers pas tot zijn recht komen als er ook kennis overgedragen wordt. Immigranten gelden slechts dan als een verrijking als zij waarde toevoegen en een minimale eis is dat zij de lokale taal spreken (Lazear, 2000). In feite is dat een fundamentele les die iedere econoom behoort te kunnen dromen, maar die vaak vergeten

wordt: er kan geen specialisatie in productie plaatsvinden zonder handel en op gelijke wijze kan er geen specialisatie in kennisontwikkeling plaatsvinden zonder overdracht of 'handel' in kennis.

In de wetenschap gelden meritocratische principes overduidelijk. Wie in aanmerking komt voor een vast contract is degene die de meest waardevolle bijdrage kan leveren binnen zijn vakgebied. Het is 'up or out'. Banen en contracten die worden vergeven uit het motief van verdelende rechtvaardigheid zijn uit den

Brinkhorst's 'management by speech' zal geen effect hebben. Het enige dat helpt is de 'broncode' van de Nederlandse samenleving te ontwarren en te begrijpen. Wat maakt Nederland zo bijzonder, wat heeft Nederland tot bloei gebracht?

boze. Om de creativiteit aan te jagen zijn er veel wetenschappelijke prijzen die als durfkapitaal fungeren, waarbij vooral de Europese prijzen van groot belang zijn. Voor de kunstwereld en de publieke omroepen geldt het recht van de beste nog veel sterker en aldaar fungeren prijzen en concoursen als het enige allocatie-instrument voor de overheid. Kunstenaars moeten zich bewijzen voor hun eigen 'peers' of een eigen markt creëren en daar geldt de harde regel 'If you can't stand the heat, stay out of the kitchen'.

In de denkwereld van de Meritocraat zijn twee zaken van groot belang wil het systeem werken: selectie aan de poort en het niet toegeven aan de verleiding van (ex post) ongelijkheid. De selectie aan de poort begint al bij het immigratiebeleid, maar zet zich door op alle niveaus: scholen, universiteiten, publieke organen en non-profitorganisaties.

Onder de moderne Meritocraat is het echter niet zo dat een ieder krijgt wat hij of zij verdient, zoals in een klassieke meritocratie. De samenleving heeft zich immers ontwikkeld tot een *winner-takes-all* maatschappij (Frank en Cook, 1995) en daarin kunnen kleine verschillen in talent tot zeer grote verschillen in inkomen en aandacht leiden. De moeilijkste taak voor een Meritocraat is de druk te weerstaan van ongelijke uitkomsten.

Het principe van 'gelijke kansen bieden' houdt in dat uitkomsten volledig op het conto van eigen inzet komen. Het egaliseren van ongelijke uitkomsten is dan ook een contraproductief principe omdat het de prikkeling van eigen verantwoordelijkheid vernietigt. Verder maakt een *winner-takes-all* maatschappij het beoordelen van de kwaliteit van onderzoek of bijdrages bijzonder moeilijk. Slechts een klein deel van initiatieven die worden ontplooid of de patenten die worden aangevraagd zullen succesvol zijn waarbij de aandacht vaak buitensporig gaat naar hen die reeds succesvol zijn (Merton, 1968). Dat is onlosmakelijk verbonden met het nemen van risico in kunst, cultuur en wetenschap, maar daar is het bedrijfsleven al veel langer aan gewend (Scherer en Harhoff, 2000).

Natuurlijk kent ook de denkwereld van de Meritocraat zijn feilen. Alle carrièrekeuzes zijn onderhevig aan onzekerheid en kunnen fout uitpakken en sommige mensen blijken helemaal geen eigen verantwoordelijkheid te willen dragen. Om aan dit soort 'ontwerpfouten' tegemoet te komen krijgen mensen gedurende hun carrière de kans om over te stappen naar een beroep dat wel past bij hun talenten. Uiteraard is dit een gedeelte van verantwoordelijkheid. De mensen die geen eigen verantwoordelijkheid wensen te dragen (of leren te dragen) zijn de verliezers van deze maatschappij.

HET NEDERLAND VAN DE EGALITARIST

Voor de pechvogels kent de egalitarist wel expliciet aandacht. Het dragen van eigen verantwoordelijkheid en gelijke kansen klinkt mooi, maar sommige risico's liggen buiten de invloedssfeer

van het individu en gelijke kansen moet je vaak creëren, omdat velen het leven vanuit een ongelijke startpositie beginnen. De Egalitarist probeert daarom vooral via onderwijs een gelijkvloers speelveld te creëren voordat de burger de arbeidsmarkt betreedt. Daarna is de burger aangewezen op zichzelf. De Meritocraat zou ook voor een vlak speelveld zijn maar dan zou deze kiezen voor anti-discriminatiemaatregelen: het beste talent moet de baan krijgen of een plaats in een opleiding, los van de achtergrond, geslacht of etniciteit van de persoon in kwestie.

De Egalitarist daarentegen gaat proberen achterstanden weg te werken die buiten de beslissingsmacht van individuen liggen (slechte jeugd, zwarte buurt, genen). Dat betekent dat bijvoorbeeld niet iedere school evenveel geld krijgt om onderwijs te geven maar dat voor een allochtone leerling tien keer zoveel geld beschikbaar moet zijn vergeleken met een autochtone leerling (het voorbeeld geldt voor de Amerikaanse situatie, zie Roemer, 1999). Een dergelijke differentiatie staat in sterk contrast met het beleid van de Meritocraat die iedere school hetzelfde bedrag per leerling zou geven omdat deze niet tussen scholen wil discrimineren. Iedereen moet immers een gelijke kans krijgen, los van het feit of het nu een zwarte of een witte school is.

Maar de Egalitarist heeft nog meer pijlen op zijn boog naast het differentiëren van het onderwijsbudget per leerling. Het creëren van gelijke kansen kan ook betekenen dat leerlingen (met dwang) worden gespreid over scholen, of nog ingrijpender gezinnen worden gespreid over wijken. Niet alleen inkomen kan herverdeeld worden, ook het lidmaatschap van een groep komt hiervoor in aanmerking wanneer dat 'lidmaatschap' negatief effecten oproept.

De Egalitarist kent echter net als de Meritocraat zijn feilen. Die feilen komen voort uit de complexe taak die de Egalitarist zichzelf stelt. Het gelijkheidsprincipe vergt veel kennis over hoe achterstanden worden opgelopen en of deze verwijtbaar zijn of niet. Het gevaar bestaat dat de Egalitarist zich ontwikkelt tot een ouderwetse sociale ingenieur die danig de reikwijdte van

zijn kennis overschat (bijv. met spreiding van gezinnen). Daarnaast kan het gelijkheidsprincipe ook te ver doorgevoerd worden waardoor het maatschappelijk belang moet wijken voor het individuele belang. We hebben allemaal graag de beste arts aan ons bed als we ziek zijn en *niet* een arts die via allerlei bijspijkerkursussen net de eindstreep heeft gehaald. Kortom, uiteindelijk zal de Egalitarist niet kunnen ontkennen dat meritocratische principes onontbeerlijk zijn indien deze een minimale kwaliteit wil garanderen.

Tot slot is de Egalitarist duidelijk gericht op interne solidariteit: de solidariteit onder Nederlandse ingezetenen. Het paradoxale van de Egalitarist is dat deze in zijn hart dichterbij de Barmhartige Samaritaan staat dan de Meritocraat, maar in de praktijk juist harder moet zijn in bereiken van interne solidariteit. De minister die verantwoordelijk is voor het immigratiebeleid zal dan ook vaak het idee hebben dat er twee zielen in zijn of haar borst huizen. De egalitaire inkomensverdeling trekt immers de zwakkere broeders onder de nieuwkomers aan en de echte ondernemende immigranten zoeken hun heil in het land van de Meritocraat. De minister die verantwoordelijk is voor vreemdelingenzaken moet een ongelofelijk dikke huid hebben wil deze effectief zijn: wie de interne solidariteit wil bewaken doet noodzakelijkerwijs ook aan uitsluiting.

ONVERENIGBAARHEID VAN KARAKTERS?

Beide archetypen bieden een weg om de problemen van nu en de toekomst op te lossen. Beide figuren treffen elkaar in het principe van gelijke kansen, alleen zullen zij sterk van mening verschillen over waar het startpunt zich in een mensenleven bevindt waar men verantwoordelijk is voor zijn eigen daden. Het zijn echter ook wegen met duidelijke schaduwzijden. De Egalitarist is gehecht aan interne solidariteit — de band tussen Nederlandse burgers — en de Meritocraat aan externe solidariteit: voor de Meritocraat is in principe de hele wereld welkom zolang zij maar een bijdrage leveren. Het aardige van beide figuren is dat hun feilen juist een band kan schep-

pen. De Egalitarist ziet uiteindelijk in dat hij ook niet zonder meritocratische principes kan en de Meritocraat zal inzien dat een *laissez faire*-houding in het waken over achterstanden een groot deel van het menselijk kapitaal van Nederland onbenut zal laten.

Iedere model doet de werkelijkheid onrecht aan, maar beide archetypen komen dicht in de buurt van waar de wrijving ontstaat in het hedendaagse debat over de toekomst van de welvaartsstaat en het Europa. Het Nederland van het verleden is het Nederland van de Egalitarist. In

In theorie zou de verzorgingsstaat een ondernemende samenleving moeten oproepen. De praktijk is anders

het Nederland van het heden is er echter de Meritocraat bijgekomen, een figuur die we terugvinden in discussies over onderwijs, beloningskwesties en sociale zekerheid. Hoewel beide karakters veel van elkaar kunnen leren als zij elkaars feilen inzien is de botsing tussen deze twee karakters harder dan men op grond van het gelijkheidsdebat mag verwachten. Die verharding heeft alles van doen met de eisen die men stelt aan de uitvoering van hun ideeën.

In zekere zin is de Egalitarist de verbeelding van de denkbeeldige sociale planner of koning-filosoof die alle problemen eigenhandig oplost dan wel ondersteunt wordt door sociale ingenieurs die alles tot op de komma nauwkeurig kunnen uitrekenen. Die sociale planner is natuurlijk een fabeltje, maar het is wel een hardnekkig fabeltje omdat beleidsmakers nog steeds met dit beeld opgroeien. Wij zijn in feite nog steeds de telgen van Tinbergen (Van Dalen en Klamer, 1996). En hoe verleidelijk het ook is om hier aan toe te geven, de sociale planner doet meer kwaad dan goed omdat zijn rol gebaseerd is op twee ondeugdelijke karaktertrekken:

Allereerst laat deze figuur zich verleiden tot het gebruik van schijnkennis (Hayek, 1974). De

sociale ingenieur is wat men noemt een echte 'Master of the Universe' en behept met de eigenschap dat hij of zij nauwelijks twijfels kent. Deze eigenschap wil men nogal veelvuldig onder beleggers aantreffen, waar dit soort meta-risico's worden onderschat (Gray, 2000). Door maar naar cijfers te staren kan de toekomst voorspeld worden en in het verleden vielen vele beleidsmakers ten prooi aan het idee dat de maatschappij volledig stuurbaar was. Industriepolitiek was een kwestie van 'picking the winners'.

Pensioenfondsen konden een tijdlang vertellen hoe goed zij risico's ingedeekt hadden en dat het pensioengebouw af was, totdat in 2001-2002 een zware beurscrash een deuk in de dekking van pensioenfondsen schoot. De onschuld dat alle onzekerheid volledig weggenomen kan worden en winnaars voorspeld kunnen worden is reeds lang verdwenen, maar de sociale ingenieur verliest zijn streken niet en wijst bij tijd en wijle een commissie van wijze mannen aan die de economie weer eens moeten aanjagen, zoals het Innovatieplatform.

32 Ten tweede kenmerkt de sociale ingenieur zich door een stevige dosis controledrift en is hij geneigd de vrijheid van de burger voor vele vermeende publieke belangen op het spel te zetten. Wie beseft te weten hoe het moet, zal tijdens de beleidsuitvoering het niet kunnen laten om bij te sturen en herhaaldelijk in te grijpen. Overdagige dadendrang en interventielust hebben als naideel dat het de politiek tot een zelfstandig risico maakt en dat het de burger niet prikkelt tot dadendrang. Het belastingstelsel verwordt tot een inconsistent geheel, de tweede fase in het middelbaar onderwijs is lappendeken aan uitzonderingsregelingen en herzieningen, privatiseringsoperaties mislukken vooral door overdagig ingrijpen van de overheid, waardoor de prikkels tot het tonen van eigen verantwoordelijkheid minimaal worden (Teulings, Bovenberg en Van Dalen, 2004).

Maar ook de Meritocraat kent zijn blinde vlekken, of eigenlijk is het er maar één. De Meritocraat is geneigd om de onzichtbare hand van Adam Smith te hulp te roepen. Het marktmecha-

nisme zou de oplossing voor alle problemen zijn. Natuurlijk wordt onderkend dat de overheid een aantal minimale functies heeft — zoals het garanderen van recht en veiligheid — maar verder dan dat zou de rol van de overheid niet moeten gaan. Als beschrijvend model is het onzichtbare hand-model waardeloos omdat de overheid in tal van sferen is doorgedrongen en als instrument om advies te geven is het dan ook weinig behulpzaam omdat de politieke dimensie van het leven in menig onzichtbare hand-model niet voorkomt.

Privatiseringen zijn een kwestie van principe niet van inzicht over hoe markten precies werken. Om met Ronald Coase te spreken maken onzichtbare hand-adepten te pas en te onpas gebruik van 'blackboard economics': iets is waar als het op het bord bewezen kan worden en er ontstaat een maatschappij die in de hoofden van economen bestaat maar niet op aarde (Coase, 1991). Zolang de principes van de Meritocraat voor een groot deel gebaseerd zijn op 'blackboard economics' moet vooralsnog getwijfeld worden aan de haalbaarheid van het Meritocratische ideaal.

DE PROBLEMEN VAN ALLEDAG

Markten falen net zo goed als overheden falen. Volksvertegenwoordigers en beleidsadvocaten zien overal publieke belangen die gediend moeten worden, maar soms zal het besef moeten doordringen dat niet ieder publiek belang gediend hoeft te worden. Om de politiek verder te helpen wordt vaak een derde weg voorgesteld, vaak toch niet meer dan een gewogen gemiddelde van de ideeën van de sociale ingenieur en de onzichtbare hand-econoom. Mijn inziens is dat helemaal niet nodig. Het gedachtegoed van sociale wetenschappers is rijk genoeg om over hedendaagse problemen na te denken.

Het enige wat ontbreekt is dat de denkmodellen weer gegrond moeten zijn in de problemen van alledag. Vooral het meenemen van de interactie tussen politiek en economie in het denken over beleid is een eerste vereiste. Men kan dan nog zo goed in de gaten hebben dat Nederland af-

glijdt, vergrijsd of dichtslibt en roepen als minister Brinkhorst dat de Chinezen tien keer harder werken, een dergelijke 'management by speech' zal geen effect hebben. Het enige dat helpt is de 'broncode' van de Nederlandse samenleving te ontwarren en te begrijpen. Wat maakt Nederland zo bijzonder, welke merites van werk, samenleven en organiseren heeft de Nederlandse samenleving tot bloei gebracht? Dat zou een eerste vereiste zijn voordat men ambities en visies gaat ontwikkelen die te veel gestoeld zijn op papieren bewijzen.

De Nederlandse beleidspraktijk van nu roept

daarom herinneringen op aan het Spanje van Philip IV. Ook toen was men zich bewust dat er iets moest gebeuren om het land niet in verval te laten raken. In 1623 kwam er zelfs een *Junta de Re-formación* met allerlei maatregelen die een ware sociale ingenieur ook had kunnen bedenken. Maar de wilskracht ontbrak om de enorme reeks aan hervormingen door te voeren. Het enige wat er na verloop van tijd was hervormd was de afschaffing van de Spaanse plooiakraag, een onding dat menig burger op hoge waskosten joeg (De Vries, 1976).

Literatuur

Alesina, A., E. Glaeser en B. Sacerdote, 2001, *Why Doesn't the United States Have a European Style Welfare State?*, *Brookings Papers on Economic Activity*, 2: 187-277.

Buchanan, J.M., 1975, *The Samaritan's Dilemma*, in: E.S. Phelps (red.), *Altruism, Morality and Economic Theory*, Russell Sage, New York.

Coase, R.H., 1991, 'The Institutional Structure of Production, Nobel Memorial lecture', in: R.H. Coase, *Essays on Economics and Economists*, University of Chicago Press, Chicago.

Dalen, H. van, en A. Klamer, 1996, *Telgen van Tinbergen — Het verhaal van de Nederlandse economen*, Balans, Amsterdam.

Frank, R.H. en Ph. J. Cook, 1995,

The Winner-Take-All Society, Penguin Books, New York.

Gray, J., 2000, *Meta-Risks*, *Journal of Portfolio Management*, 26: 18-25.

Hayek, F.A. von, 1974, 'The Pre-
tence of Knowledge, Nobel lecture', reprinted in: *American Economic Review*, 1989, 79: 3-7.

Lazear, E.P., 2000, 'Diversity and Immigration', in: G.J. Borjas (red.), *Issues in the Economics of Immigration*, University of Chicago Press, Chicago.

Merton, R.K., 1968, 'The Matthew Effect in Science', *Science*, 159: 56-63.

Roemer, J.E., 1999, 'Equality of Opportunity', in: K. Arrow, S. Bowles en S. Durlauf (red.), *Meritocracy and Economic Inequality*, Princeton University Press, NJ, blz. 17-32.

Scherer, F.M., en D. Harhoff, 2000, 'Technology Policy for a

World of Skew-Distributed Outcomes', *Research Policy*, 29: 559-566.

Sinn, H.W., 1996, 'Social Insurance, Incentives and Risk Taking', *International Tax and Public Finance*, 3: 259-280.

Teulings, C.N., A.L. Bovenberg en H.P. van Dalen, 2003, *De calculus van het publieke belang*, Kenniscentrum voor Marktordeningvraagstukken, Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Teulings, C.N., A.L. Bovenberg en H.P. van Dalen, 2004, 'Privatisering of de kunst van het loslaten', *Economisch Statistische Berichten*, 23 januari 2004, blz. 28-31.

Vries, J. de, 1976, *Economy of Europe in An Age of Crisis, 1600-1750*, Cambridge University Press, Cambridge.

Noot

- 1 Bewerkte versie van een essay geschreven voor het bewinds-

liedenoverleg van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De auteur dankt André de Moor en Frans

Willekens voor commentaar op eerdere versies.